

fiska och teologiska perspektiven begränsande, och man kan invända att Bergmann bara snuddar vid de svåra samtidsfrågorna utan att dra ut linjerna. Men man kan också, vilket är mer konstruktivt, ta det som ett tecken på att religion och ekologi befinner sig i ett tvärvetenskapligt fält, där en mängd disciplinära perspektiv berikar varandra och som för närvarande också skapas inom forskningsparaplyet 'Environmental Humanities' eller 'Humanities and Climate Change'. I detta fält är *Religion, Space and Environment* ett mycket viktigt bidrag till diskussionen.

Ive Brissman
Doktorand, Lund

Sarah Coakley, *God, Sexuality and the Self: An Essay 'on the Trinity'*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. 365 sid.

Ansatsen i Sarah Coakleys senaste bok är anspråksfull. Coakley, systematisk teolog och professor i religionsfilosofi verksam vid universitetet i Cambridge, har nämligen för avsikt att ange nya utgångslägen för den systematiska teologin.

Efter två kapitel där Coakley gör reda för sin metod och position följer tre förhållandevis disparata kapitel som i tur och ordning behandlar patriastik, närmare bestämt en konstruktiv omläsning av bönen och den kristna treenighetsläran hos några kyrkofäder, den pneumatologiska diskursen hos några samtida karismatiska rörelser inom den anglikanska kyrkan och slutligen en ikonografisk undersökning av hur treenighetsläran gestaltas i kristen konst. Resultaten av dessa tre undersökningar behandlas därefter vidare i två kapitel där fokus hamnar på den ömsesidiga relationen mellan bön, begär och treenighetsläran. I kapitel sex sker det genom en jämförelse mellan Augustinus och Gregorios av Nyssas teologier, medan betydelsen av en apofatisk vändning inom teologin, som hon själv förespråkar, filioque och idolatri diskuteras ytterligare i bokens sjunde och sista kapitel.

Som redan denna korta redogörelse av Coakleys essä om treenigheten ger för handen rör det sig om en uppslagsrik och ambitiös text som spänner över vitt skilda ämnesområden. Att det dessutom handlar om ett slags programförklaring för hennes kommande arbeten gör det hela än mer intressant. Coakleys essä om treenigheten är den första, initiala ansatsen i en serie utlovade böcker i systematisk teologi på temat *On Desiring God* där hon har för avsikt att vidareutveckla och fördjupa de perspektiv som här skisseras.

Coakley förordar en interdisciplinär och icke-reduktionistisk metod som hon benämner *théologie totale*. Det är en sådan metod som hon själv ger exempel på i tre av bokens kapitel. *Théologie totale* innebär ett närmande mellan samhällsvetenskaperna och teologin. En förening mellan dessa vetenskapsområden kan enligt Coakley lyckas då teologin inte låter

sig reduceras av samhällsvetenskaperna, utan där den senare istället informerar teologin om doktrinernas komplexitet och rörlighet i vardagslivets levda religiositet.

Inom religionsantropologin och religionssociologin har intresset länge varit riktat mot vad man med Meredith McGuire och Nancy Ammerman, för att namna några i skaran, kan benämna vardagslivets religiositet eller levd religion (*lived religion*). Inslaget av ett empiriskt fältarbete på den systematiska teologins område är emellertid inte lika självskrivet. I Coakleys fall handlar det närmare bestämt om ett teologiskt återbruk av en drygt 20 år gammal rapport som hon författade för the Church of Englands Doctrine Commission. Det finns, menar Coakley, en teologisk skatt att finna i samtida kristna grupperingars församlingsliv; det är där teologin levs, utövas och kroppsliggörs. Teologin bör emellertid inte lika självskrivet. I Coakleys vidare, endast agera korrektiv åt människors kroppsliggörande av kristna doktriner, utan också ta fasta på vardagslivets religiositet i det egna arbetet, som föremål för teologin.

Även om Coakleys ansats är intressant brister hennes hantering av det empiriska materialet. Hennes förfarande pekar samtidigt ut några av svagheterna med *théologie totale*; den interdisciplinära teologen förväntas kunna behärska allt från semiotiska bildanalyser till fältstudier och samhällsvetenskapliga teorier och metoder. Ett sådant engagemang kan förvisso vara angeläget, men riskerar att falla om inte teologen bemästrar de områden som krävs för att en *théologie totale* ska lyckas.

Den samtida kyrkliga problematiken som kretsar kring kön och sexualitet har enligt Coakley sin hemhörighet och potentiella lösning i en teologisk begärproblematik. Hennes hypotes är emellertid inte endast att begär är mer grundläggande än genus och sexualitet utan också att lösningen på den sekulära genusproblematiken står att finna i den kristna doktrinen om en treenig Gud. Genom att förlägga problematiken dithän kan Coakley stipulera en lösning som tar sin utgångspunkt i den kristna bönepraktiken och i en förnyad, men, understryker hon, inte förtryckande asketism. Hon lämnar därmed diskussionen om sexualitet och genus, även om hon återkommer till frågan huruvida man som feministiskt informerad teolog kan benämna Gud som fader. Hennes svar är med vissa förbehåll jakande. Problemet rör inte fadersnamnet i sig utan och den eventuella idolatri som det kan medföra.

För Coakley är asketismen en strategi mot en idolatri där det mänskliga begäret är upptaget av sådant som leder henne bort från Gud. Konsekvensen av en sådan gudsfrånvänd avgudadyrkan är, menar hon, en ångestladdad och neurotisk tillvaro utan kärlek. Disciplineringen av den mänskliga kroppen handlar för Coakley om att lära sig tänka, handla, se och begära på rätt sätt, men detta levnadssätt står inte att finna, åtminstone inte enbart, i historiens källor utan är sna-

rare en uppgift in via. Det är en anledning till att bönen och pneumatologin ges en framskjuten plats i hennes teologi; i bönen kan människan bli berörd av den helige ande som motverkar idolatri och konstituerar människan på nytt. Att känna Gud handlar, i Coakleys apofatiska teologi, snarare om att bli känd av Gud och därigenom förändras.

För den som är bekant med Sarah Coakleys teologi sedan tidigare känns flera av tankegångarna igen. Bortsett från några brister när det gäller fältarbetet har Coakley med *God, Sexuality and the Self* lyckats peka ut vägen framåt för den teologi som hon är i stånd att formulera i ett mer omfattande och kommande teologiskt arbete.

Daniel Enstedt
FD, Göteborg

Gunnar Sundin, *Läs Bibeln med påskglasögon! Två studier kring en bibelsyn som utgår från tesen TRONS TEMPUS ÄR PRESENS*. Visby: Nomen Förlag, 2012. 121 sid.

Kristna har i alla tider betraktat Bibeln som Guds ord, d.v.s. som normerande i någon mening i nuet, som Guds tilltal till den enskilda människan. Hur kan denna bekännelse förenas med vad vi vet om Bibelns beskaffenhet och hur ska Bibeln som helhet tolkas och förstås? Dessa frågor bildar stommen i allt vad bibelsyn heter.

Bibelsyn omfattar en rad problemområden: omfattning (kanonfrågan, textkritiken), tillkomst (isagogiska frågor, frågor om inspiration och uppenbarelse), tolkning (hermeneutiska och textteoretiska frågor), innehåll (centrum, bibelteologi, genrer), giltighet (områden, kriterier, rangordning av böcker) och roll (ensam norm, biroll, argument för lära och liv, Guds tilltal som skapar tro och frälser). Gunnar Sundin rör vid flera av dessa frågor när han med sig själv som exempel går igenom vad som hänt på bibelsynsområdet från 1950-talet och framåt med en del historiska återblickar.

Boken består av två delar, en mer teoretisk del som tar upp historiska och filosofiska frågor och en mer praktisk del med reflektioner kring bibelbruket i predikan, själavården och den enskilda bibelläsningen. I den första delen beskrivs några kulturella, psykologiska och vetenskapshistoriska förändringar som får följd för en bibelsyn. Upplysningen med dess framstegsoptimism, positivism och individualism har fått ge vika för ett mer mångsidigt tänkande om människan och världen. Den gängse sekulariseringsteorin visar sig inte heller vara en universell företeelse.

För att bättre förstå individens upplevelser av sig själv och omvärlden tar Sundin hjälp av en psykologisk modell där individens medvetande rör sig mellan en yttre existensvärld och en inre existensvärld. De två världarna överlappar varandra en del och i detta

gränsområde finns leken, fantasin, konsten, musiken, litteraturen, dansen, teorierna, symbolerna och religionen. Samspelet här mellan det yttre och det inre är livsviktigt för människan. En annan dubbelhet i vårt tänkande illustreras av en rad motsatspar, å ena sidan undran – varför – orsak och verkan – grekiskt tänkande – förklara världen – naturvetenskaper, osv, å andra sidan förundran – vartill – mål och mening – semitiskt tänkande – förstå världen – humanvetenskaper, osv. Det första ledet präglas av matematikens språk och resulterar i en mosaikkarta av den s.k. verkligheten, det andra ledet av de stora berättelsernas språk och ger ett fågelperspektiv på mänsklig tillvaro. Dessa synsätt påverkar bl. a. historisk forskning och därmed bibelforskningen.

Med olika argument visar Sundin att historisk forskning inte är så tillförlitlig. Historia och fiktion vävs alltid ihop. Inom bibelforskning finns två huvudlinjer, den ena konservativ som inte tvivlar på det som utsägs i texterna, den andra kritisk som ifrågasätter det som står där. Den första kan leda till olika former av fundamentalism, den andra kan lämna efter sig en mycket reducerad bild av det historiska skeendet. Dock. ”De kritiska bibelforskarna liknar de konservativa i den meningen att de koncentrerar allt sitt intresse på den historiske Jesus”. Och den historiska fixeringen befrämjar inte ett fruktbart bruk av Bibeln.

Detta sista är en viktig punkt i den andra delen. Sundin har dessförinnan hänvisat till bl.a. Kuhn, Berger och Luckmann, Wittgenstein, Ricœur och Kristenson Uggla för att teckna ett nytt filosofiskt landskap. Vi måste idag nöja oss med att anta sannolikheter och avstå från att hävda absoluta sanningar. Det gäller också Bibeln. Risksamhället har alltmer ersatt kunskapssamhället. Vi har att utprova olika sätt att leva med riskerna, att våga leva med osäkerhet, att öva oss i tillit. I denna osäkra värld kan bibeltexter förmedla en hoppets livshållning, trots allt. En fruktbar bibelläsning måste därför vara framåtriktad och inte fixerad vid det historiska.

I detta läge blir påskdagens händelser, en uppstånd och i nuet levande Herre, en nyckel till all bibel-tolkning. ”Bekännelse och tillbedjan inför Den Uppståndne Herren”. Mycket i Nya testamentet är ”kristologi och tillbedjan ... draperad i historiska kläder” (s.82). Den andra delen är en vältalig plädering för en sådan ståndpunkt med många välformade meningar som säkert har sina källor i många år av undervisning i gudstjänst och själavård. ”Vår krampaktiga strävan att historiskt kunna förklara sammanhang räcker inte till för en djupare förståelse av innebörden. Det är först genom insikter om, vad detta att Herren lever betyder för mig, för andra, för världen, som Kristustron får sin kraft” (s. 73). I detta läge blir det nästan ett antingen – eller mellan textanalys och tillägnet av textens budskap, mellan ”hjärnans eller hjärtats bibelläsning” (s.92).